

صنعت نساجی

در مسیر تحقق رشد ۸ درصدی

تبدیل می‌شود که در دنیای مد و فشن و برندهای مختلف با مبالغ هنگفت به فروش می‌رسند؛ صنعت نساجی در کاربردهای صنعتی نیز ارزش افزوده بسیار بالایی ایجاد می‌کند.

صنعت نساجی در زمینه اشتغال نیز جزو صنایعی است که نیروی انسانی زیادی لازم دارد و اشتغال‌زایی آن قابل توجه می‌باشد به خصوص در صنایع پوشاک که به طور تقریبی در هر واحد تولیدی پوشاک به ازای هر چرخ خیاطی، حداقل چند نفر مشغول به کار هستند. از سوی دیگر نساجی نیازمند سرمایه‌گذاری‌های کلان نیست و در زمره صنایع کوچک و متوسط دنیا محسوب می‌شود که هم از نظر بسترسازی ایجاد کارگاه و هم حجم سرمایه‌گذاری، عموماً در جغرافیای مختلف قابل تعمیم است و با برنامه‌ریزی و مدیریت مناسب و حمایت از تولید داخلی به سادگی می‌توان سرمایه‌گذاری‌های در این بخش را توسعه داد.

دبیر انجمن صنایع نساجی ایران می‌گوید: در مورد رشد هشت درصدی این صنعت در طول برنامه توسعه هفتم باید به آمار و ارقام فعلی این صنعت اشاره کنیم.

برای مثال طبق برآوردهای وزارت صنعت، معدن و تجارت، حدود ۱۴-۱۵ میلیارد دلار بازار مصرف محصولات نساجی در داخل کشور است، بالغ بر ۹-۱۰ میلیارد دلار از این رقم به پوشاک اختصاص دارد، ۱/۵-۲ میلیارد دلار بازار فرش ماشینی، موکت و کف‌پوش می‌باشد و مابقی نیز محصولات صنعتی و منسوجات خانگی را شامل می‌شود. تقریباً در بخش‌های مختلف زنجیره ارزش صنعت نساجی تا حدود زیادی تولید داخل داریم و قادر به تأمین بخشی از نیاز داخل هستیم به خصوص در بخش الیاف پلی‌استر تقریباً ظرفیت‌های نصب شده کارخانجات بیش از نیاز بازار است و حتی امکان پتانسیل صادرات آن (مشروط به تأمین مواد اولیه مورد نیاز تولیدکنندگان الیاف) وجود دارد. در زمینه نخ‌های فیلامنت نیز همین شرایط مصداق دارد.

در حوزه بافندگی و تولید پارچه طبق آمارهای وزارت صمت تقریباً بیش از ۸۰ درصد نیاز کشور توسط تولیدکنندگان داخلی تأمین می‌شود اما این تمام ماجرا نیست و به استناد آمار ستاد مبارزه با قاچاق کالا و

پنبه، پشم، ابریشم و امثالهم ریشه در کشاورزی دارد، الیاف مصنوعی هم شامل الیاف پلی‌استر، اکرولیک، پلی‌آمیدها که برآمده از صنایع پتروشیمی هستند و بخش کشاورزی و صنایع عظیم نفت و گاز کشور می‌توانند تأمین‌کننده بخشی از مواد اولیه مورد نیاز واحدهای نساجی باشند و طبعاً کشور ما به لحاظ بهره‌مندی از ذخایر غنی نفتی و سرمایه‌گذاری‌های نسبتاً خوبی که در سال‌های گذشته انجام شده؛ توانمندی‌های چشمگیری در تهیه الیاف پلی‌استر و نخ‌های فیلامنت پلی‌استر دارد که این موضوع می‌تواند نقطه قوت صنعت نساجی و پوشاک در کشور باشد.

در حال حاضر در زنجیره صنعت نساجی برخی مواد اولیه مانند پلی‌پروپیلن و پلی‌اتیلن ترفتالاتی که از مجتمع‌های پتروشیمی دریافت می‌شود در فرایندها و زیرصنعت‌های مختلف نساجی به محصول تبدیل می‌شوند به عبارت بهتر بخشی از پلی‌استر دریافتی به الیاف و نخ و قسمتی از پلی‌پروپیلن دریافتی هم به موکت، کفپوش، گونی و منسوجات بی‌بافت تبدیل می‌گردد.

در بخش‌های بعدی زنجیره بافندگی، رنگرزی، چاپ و تکمیل و محصول نهایی صنعت نساجی (عموماً فرش، موکت، منسوجات خانگی اعم از رومبلی، پرده، ملحفه، پتو، کالای خواب) و مجموعه‌ای از منسوجات صنعتی (شامل ژئوتکستایل‌ها، منسوجات پزشکی و...) وجود دارند.

از نظر ارزش افزوده مواد اولیه خام پایه به محصولی

وقتی در مورد رشد هشت درصدی بخش صنعت و اشتغال صحبت به میان می‌آید؛ یکی از صنایعی که می‌تواند در تحقق این رشد نقش موثری ایفا نماید؛ صنعت نساجی است.

مهندس سیدشجاع‌الدین امامی‌رئوف-دبیر انجمن صنایع نساجی ایران می‌گوید: مستحضرید که بیشتر کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه دنیا برای گذار از دوران صنعتی شدن به دلایل مختلف از جمله سازگاری با محیط زیست، نیاز به سرمایه سرانه نسبتاً پایین (در مقایسه با صنایع بزرگ)، سهولت ایجاد شغل و پراکندگی جغرافیایی در مناطق مختلف و قابلیت‌های رشد در مشاغل خانگی به روی صنایع نساجی سرمایه‌گذاری کرده‌اند و می‌توان این سرمایه‌گذاری‌ها را به راحتی گسترش داد.

در بخش انتهایی زنجیره ارزش صنعت نساجی که عموماً پوشاک، کالای خواب و منسوجات خانگی نظیر فرش و موکت قرار دارد؛ شاید با به کارگیری حداقل‌های تکنولوژی و با تکیه بر هنر و دانش بومی (که در حوزه طراحی و خیاطی و سبک زندگی ایرانی-اسلامی وجود دارد) به راحتی می‌توان ایجاد شغل و ارزش افزوده نمود.

امامی‌رئوف می‌گوید: صنایع نساجی زنجیره کاملی از ارزش افزوده را در برمی‌گیرد و در مباحث مرتبط با زنجیره‌های ارزش، صنایع نساجی در دنیای امروز بسیار حائز اهمیت و مورد توجه می‌باشد چون بخشی از مواد اولیه صنعت نساجی طبیعی و بخشی از آن هم مصنوعی است، بخش الیاف طبیعی همچون

ارز با حدود ۱/۵ میلیارد دلار قاچاق پوشاک روبرو هستیم و به اذعان فعالین تشکل‌های پوشاک در سال حدود ۲/۵ تا ۳ میلیارد دلار واردات قاچاق پوشاک به کشور انجام می‌شود.

طبعاً اگر بازار پوشاک کشور را بازاری ۹ تا ۱۰ میلیارد دلاری برآورد کنید و رقم اعلام شده توسط ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز و همکاران ما در تشکل‌های پوشاک را مدنظر قرار دهید، متوجه خواهید شد که تقریباً در حدود ۲۰-۳۰ درصد از بازار ما را محصولات قاچاقی پوشش می‌دهند که امکان تولید آن در داخل کشور وجود دارند.

به بیان دیگر اگر مبارزه جدی‌تر با قاچاق پوشاک انجام شود و بخشی از بازار ۲-۳ میلیارد دلاری را از سیطره پوشاک قاچاق خارج و به تولید داخل تبدیل کنیم؛ رشد بسیار بالایی را در صنعت پوشاک شاهد خواهیم بود که از چند منظر قابل توجه است:

۱- نیازمند واحدهای ایجاد هیستیم یعنی در صنعت پوشاک به دنبال سرمایه‌گذاری برای تولید پوشاک باشیم که این نیازمند ایجاد حس امنیت سرمایه‌گذاری برای تولیدکنندگان داخلی و تسهیل فضای کسب و کار ایشان و حمایت از سرمایه‌گذاری‌های جدید است. ۲- گسترش طرح‌های توسعه‌ای: به لحاظ جذابیت‌های بازار و حمایت‌های دولت به سمتی حرکت کنیم که واحدهای تولیدی موجود به اجرای طرح‌های توسعه‌ای بپردازند و از تجربیات گذشته خود در بازار استفاده بهینه به عمل آورند و سهم خود را در بازار افزایش دهند و بدون تردید سیاست‌های جدید فروش و فروشگاه‌داری و برندسازی و صادرات در این حوزه ضروری است.

۳- فعالیت جدی‌تر در حوزه مد، طراحی و برندسازی که در این حوزه دولت باید حمایت‌های خاص و ویژه‌ای از صنعت پوشاک به عمل آورد.

طبعاً مجموعه فعالیت‌های بخش خصوصی، دولت و تشکل‌ها در ارتباط با توسعه صنعت پوشاک و سیاست‌گذاری‌های توسعه‌ای در این صنعت می‌تواند بخش بزرگی از پوشاک قاچاق کشور را به ساخت داخل تبدیل کند که این بازار صرفاً محصولات قاچاق پوشاک نیست که به بازار تولیدکنندگان داخل اضافه می‌شود بلکه می‌تواند در ادامه زنجیره به تولید پارچه، سرمایه‌گذاری‌های جدید برای واحدهای ایجاد

بازسازی و نوسازی و توسعه کارخانه‌های بافندگی، صنایع چاپ، رنگرزی و تکمیل منتهی شود.

مهندس امامی‌رئوف می‌گوید: در ادامه زنجیره این امر نیازمند سرمایه‌گذاری‌های تکمیلی در بخش تولید نخ و الیاف است و طبق برآوردهای انجام شده، برای توسعه و نوسازی و بازسازی صنعت نساجی و جایگزینی بازار قاچاق یا تولید داخل و تقویت حوزه صادرات نیاز به سرمایه‌گذاری در حدود ۵ میلیارد دلار در طی پنج سال داریم.

شاید در نگاه نخست این سرمایه‌گذاری غیرممکن به نظر برسد اما واقعیت این است که در حال حاضر هم به طور میانگین سالیانه حدود ۴۰۰ میلیون دلار سرمایه‌گذاری‌های مربوط به خرید ماشین‌آلات انجام می‌گیرد و این امکان وجود دارد با صرفه‌جویی از محل صرفه‌جویی ارزی که برای واردات پارچه و پوشاک تخصیص داده می‌شود بتوان سرمایه‌مورد نیاز را تأمین کرد.

نکته حائز اهمیت دیگر این است که متأسفانه در کشور به دلایل مختلف از جمله سیاست‌های کلان اقتصادی و نامناسب بودن ساز و کارها و بسترهای کلان اقتصادی همیشه با مشکل چندرنخی بودن ارز مواجه بوده‌ایم و این امر در بخش‌های مختلف به تولید، صنعت و اقتصاد کشور آسیب‌های جدی وارد کرده است از جمله آن می‌توان به افزایش واردات پارچه نسبت به سال‌ها گذشته اشاره کرد.

پیش از سال ۱۴۰۰ به طور میانگین وارداتی بالغ بر ۲۵۰ تا ۳۰۰ میلیون دلار انجام می‌شد و در سال ۱۴۰۲ این رقم به ۸۰۰ میلیون دلار رسید که معتقدیم بخشی از این واردات به دلیل رانت، چندرنخی بودن ارز و برخی سوءاستفاده‌ها صورت گرفته است و با مدیریت صحیح این موضوع می‌توان به جای واردات محصول نهایی یا کالاهای واسطه‌ای در انتهای

زنجیره سرمایه‌گذاری‌های بیشتری به روی واردات ماشین‌آلات انجام داد.

در روال عادی شاید ثبت سفارش، تخصیص ارز و واردات ماشین‌آلات بسیار سخت‌تر و دشوارتر از ثبت سفارش واردات پارچه است که امیدواریم این روند شکل معکوس به خود بگیرد و شاهد تسهیل ثبت سفارش و واردات ماشین‌آلات و تکنولوژی‌های مدرن به کشور باشیم.

دبیر انجمن صنایع نساجی ایران در ادامه می‌گوید: اگر بخواهیم به موضوع رشد هشت درصدی در صنعت نساجی بازگردیم؛ بخشی از این رشد را می‌توان در افزایش بهره‌وری واحدهای تولیدی جست‌وجو کرد. ظرفیت‌های نصب شده در زنجیره ارزش صنعت نساجی هم در بخش تولید الیاف و هم تولید نخ فیلامنت به مراتب بیشتر از تولید واقعی است چون در مجتمع‌های پتروشیمی با محدودیت‌های تولید پلی اتیلن ترفتالات مواجهیم و پتروشیمی شهید تندگویان به‌عنوان تنها تولیدکننده این محصول سالیانه حدود ۳۵۰ هزارتن از این محصول را تولید می‌کند لذا واحدهای تولید الیاف و نخ فیلامنت بسیار پایین‌تر از ظرفیت خود کار می‌کنند و به نظر می‌رسد سرمایه‌گذاری به روی تأسیس یک واحدی مشابه پتروشیمی شهید تندگویان و تولید به میزان کافی پلی اتیلن ترفتالات (با گرید نساجی) می‌تواند هم در زمینه تأمین نیازهای داخل و هم توسعه صادرات الیاف و نخ فیلامنت کمک‌های بزرگی باشد.

بدون تردید تقویت حوزه صادرات در رشد و توسعه صنعت نساجی غیرقابل انکار است و خوشبختانه واحدهای تولیدی ما تجارب خوبی در حوزه صادرات نخ پلی استر و فیلامنت وجود دارند که در صورت تأمین مواد اولیه مورد نیاز، نقش بسزایی در رونق صادرات غیرنفتی کشور ایفا خواهند کرد.

تبدیل خواهد کرد.

در حال حاضر نیز بیش از ۸۰ درصد واردات پارچه در ردیف تعرفه‌هایی انجام می‌شود که مربوط به الیاف مصنوعی است و خوشبختانه در کشور از نظر دسترسی به منابع ارزشمند نفتی، وجود پتروشیمی‌های موفق و تولیدکنندگان نخ و الیاف توانمند، امکان حرکت به سوی خودکفایی در این بخش را داریم که نیازمند برنامه‌ریزی و مدیریت بیشتر است.

به اعتقاد ما در نقشه توسعه صنعتی کشور باید به موضوع صنعت نساجی، لزوم نوسازی و بازسازی و طرح‌های توسعه‌ای توجه ویژه شود چون یکی از صناعی است که از پتانسیل بسیار خوبی برای رشد و توسعه، اشتغالزایی و سرمایه‌گذاری، دانش فنی، بومی و هنری برخوردار می‌باشد و نباید فراموش کنیم که صنعت نساجی در ایران و همسایگان ما در پیمان‌های منطقه‌ای به لحاظ قربابت فرهنگی و مذهبی و موقعیت جغرافیایی این امکان وجود دارد که بازار محصولات خود را صرفاً داخل مرزهای جغرافیایی کشور ندانیم و بر روی بازارهای صادراتی و فرا مرزی حساب ویژه‌ای باز کنیم. به نظر می‌رسد پتانسیل‌های خوبی برای صنعت پوشاک در منطقه داریم که باید مورد توجه دولتمردان و فعالین بخش خصوصی قرار گیرد و رفع بخش عمده‌ای از مشکلات حوزه صادرات هم به لحاظ زیرساخت‌های حمل و نقلی، بازاریابی، نقل و انتقال ارز و هم مباحث مربوط به فرهنگسازی در حوزه صادرات می‌تواند یاری‌گر صادرکنندگان ما باشد. در صنعت نساجی با بازار مصرفی ۱۴-۱۵ میلیارد دلاری روبرو هستیم و با همین حدود می‌توان تخمینی از میزان سهم نساجی در تولید ناخالص داخلی کشور داشت و اگر قرار باشد بخش صنعت را هم جدا کنید و بخشی از این رشد را به نساجی بدهید، رشدی که می‌توان برای این صنعت متصور شد با همین اعداد و ارقام که مورد اشاره قرار گرفت، می‌تواند بیشتر از رشد معمولی باشد که در صنعت پیش بینی شده است.

این صنعت پتانسیل توجه ویژه‌تر و رشد بسیار بالاتری دارد اما متأسفانه این موضوعی است که سال‌های گذشته مورد غفلت قرار گرفته و امیدواریم در این دوره بهتر و بیشتر مورد توجه قرار گیرد.

قرار داریم و شاید کمتر کشوری به چنین سطحی از علم و تکنولوژی رسیده باشد لذا اندکی حمایت و توجه می‌تواند این صنعت را با رشد چندین برابری همراه کند.

لازم است به این موضوع نیز اشاره شود که بخشی از نخ‌های مصرفی کارخانجات فرش ماشینی، نخ اکریلیک هستند که از الیاف اکریلیک تأمین می‌شوند و متأسفانه در داخل کشور امکان تولید آن وجود ندارد، تنها تولیدکننده قدیمی این الیاف، یعنی «شرکت پلی‌اکریل اصفهان» به دلایل مختلف از جمله فرسودگی ماشین‌آلات، کم بودن ظرفیت تولید و امثالهم، قادر به رفع نیاز واحدهای تولیدی نیست و حدود ۱۲۰ هزار تن واردات الیاف اکریلیک انجام می‌شود به همین دلیل لزوم راه‌اندازی واحد جدید تولید الیاف اکریلیک در کشور به شدت محسوس است. سرمایه‌گذاری برای ایجاد یک واحد جدید با هدف تولید الیاف اکریلیک جزو برنامه‌هایی است که ما را به تحقق رشد هشت درصدی نساجی نزدیک می‌کند.

دبیر انجمن صنایع نساجی ایران می‌افزاید: در راستای مقوله سرمایه‌گذاری در صنعت نساجی؛ توسعه واحدهای بافندگی در زنجیره صنعت نساجی جزو یکی از نکات حائز اهمیت است و نیازمند حمایت در اجرای طرح‌های توسعه‌ای و ایجاد، اختصاص تسهیلات ارزان‌قیمت برای واردات ماشین‌آلات بافندگی هستیم و باید طبق یک برنامه‌ریزی منظم و مدون و همکاری دولت و بخش خصوصی در یک بازه زمانی مشخص، واردات پارچه و پوشاک به کشور را به تولید پارچه و پوشاک در کشور تبدیل نماییم. بدون تردید سرمایه‌گذاری در حوزه بافندگی هم در کوتاه مدت و هم در بلندمدت، کشور را به یکی از قطب‌های صنعت نساجی در منطقه

امامی رؤف با اشاره به پتانسیل‌های صنعت فرش ماشینی، موکت و کفپوش ایران می‌گوید: پیشنهاد دیگر در زمینه دستیابی به رشد هشت درصدی به حمایت از صنعت موکت و فرش ماشینی اختصاص دارد. در بخش کفپوش‌ها سالیانه حدود ۳۰۰ میلیون دلار صادرات انجام می‌شود که حمایت‌های دولت از صنعت فرش ماشینی و موکت در این بخش بسیار ثمربخش است.

طبق برآوردهای صورت گرفته با توجه به پیشینه هنری و بومی ما در حوزه فرش ایرانی، تجربیات و موفقیت‌های ارزشمند واحدهای تولیدی در زمینه تولید و صادرات فرش ماشینی در دنیا، این امکان وجود دارد که حجم صادرات را به لحاظ وزنی و ارزشی با تسهیل موضوعاتی مانند رفع تعهد ارزی صادرکنندگان، حمایت‌های دولت برای حضور صنعتگران فرش ماشینی در نمایشگاه‌های معتبر بین‌المللی، برنامه‌ریزی رایزنان بازرگانی در کشورهای هدف در حمایت از تجارت خارجی، رفع مشکلات نقل و انتقالات بانکی و ارزی و ... تا چندین درصد افزایش یابد.

به این ترتیب دستیابی به صادرات حدود یک میلیارد دلار در صنعت فرش ماشینی و کفپوش دور از دسترس نیست و می‌تواند بخش بزرگی از برنامه رشد صنعتی را در نساجی رقم بزند.

به هر حال واحدهای بسیاری در زمینه تولید فرش ماشینی (به خصوص در کاشان) فعال هستند که عمده محصولات خود را صادر می‌کنند و نیازمند حمایت ویژه هستند و در صورت عدم بسترسازی برای صادرات، این واحدها با مشکلات جدی در حوزه اشتغال و تولید روبرو خواهند شد. به این نکته هم باید توجه کرد که از نظر فنی، تکنولوژیکی و دانش واحدهای فرش ماشینی در رتبه‌های بالای جهانی

تهیه و تنظیم: سیدضیاءالدین امامی رؤف